

Research Paper

Identifying the Factors Affecting the Sustainable Development of Urban and Suburban Agriculture with an Entrepreneurial Approach (Case Study: Central District of Khorramabad City)

Moslem Drikvand¹, *Pegah Moridsadat², Mohammad Taghi Razavian³

1. PhD Student, Department of Human Geography and Spatial Planning, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Human Geography and Spatial Planning, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

3. Professor, Department of Human Geography and Planning, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

Citation: Drikvand, M., Moridsadat, P., & Razavian, M.T. (2021). [Identifying the Factors Affecting the Sustainable Development of Urban and Suburban Agriculture with an Entrepreneurial Approach (Case Study: Central District of Khorramabad City) (Persian)]. *Journal of Rural Research*, 12(3), 426-445, <http://dx.doi.org/10.22059/jrur.2021.324051.1638>

doi: <http://dx.doi.org/10.22059/jrur.2021.324051.1638>

Received: 19 May 2021

Accepted: 09 Aug. 2021

ABSTRACT

Sustainable development of urban and suburban agriculture can be effective in dealing with crises. This study aims to investigate the factors affecting the sustainable development of urban and suburban agriculture with an entrepreneurial approach. The study area of this study was the central part of *Khorramabad* city with an emphasis on the city and sub-city of *Khorramabad*. The present study is quantitative in terms of method, fundamental in purpose and descriptive-analytical. Data and information were collected using documentary and field methods and the data collection tool was observation and a researcher-made questionnaire. The statistical population of the present study included two groups of experts and users. 14086 households were calculated from the total statistical population and 364 households were selected using Cochran's formula. Findings show that the factors affecting the sustainable development of urban and suburban agriculture with an entrepreneurial approach are: 1- Providing economic opportunities and investment in urban and suburban agriculture; 2- Development of urban and suburban agricultural infrastructure; 3- Development of innovation and new methods and technologies in urban and suburban agriculture; 4- Empowerment and participation of urban and suburban farmers; 5- Development of culture and spirit of agricultural entrepreneurship in the region and for local farmers; and 6- Institutional development in the direction of entrepreneurship, urban and suburban agriculture. The development of innovation and new technologies, the creation of new ideas and the application of entrepreneurial methods are effective in the sustainable development of urban and suburban agriculture in the study area.

Key words:

Urban and suburban agriculture, Sustainable development, *Khorramabad* and its suburbs, Entrepreneurial approach

Copyright © 2021, Journal of Rural Research. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-noncommercial 4.0 International License which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

Extended Abstract**1. Introduction**

T

he growing trend of the population in cities and their suburbs and the urgent

need for food supply and food security in these areas raises the issue of sustainable agricultural development in urban and suburban areas. Given that any development basically requires a series of factors, sustainable development of urban and suburban agriculture is also achieved by a number of influential factors that must be based on

* Corresponding Author:

Pegah Moridsadat, PhD

Address: Department of Human Geography and Spatial Planning, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

Tel: +98 (916) 6114066

E-mail: p_moridsadat@sbu.ac.ir

a new approach to be able to bring sustainable development, and this approach is entrepreneurial approach., Therefore, employing and encouraging entrepreneurial activities is an important strategy for the development of urban and suburban agriculture. To develop programs that can provide effective support for strengthening entrepreneurship, it is important to understand what factors affect the success of entrepreneurs and entrepreneurial works.

2. Methodology

The study area of this research is the central part of *Khorramabad* city with an emphasis on the city and suburb of *Khorramabad*. The present study is quantitative in terms of method, fundamental in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of method. Data and information collection was based on documentary and field methods and the data collection tool was observation and questionnaire. Due to the nature of the subject, the statistical population of the present study includes two groups of experts (specialists and pundits in the field of agriculture and entrepreneurship in *Khorramabad*) and farmers located in the city and villages of the suburb of *Khorramabad*. From the total of statistical population, 50 percent was selected according to the population and distance from the city, which was selected in three floors: 1- Adjacent to the city 2- Up to 5 km 3- From 5 to 15 km. Of course, in this selection, demographic diversity was also considered. Using Cochran's formula, the number of household samples was calculated to be 363 households. After completing these stages, the data was analyzed by SPSS software.

3. Results

Descriptive findings show that the current situation of agriculture in the region is studied in terms of farmers and experts in the region, but if the illegal type of agriculture is in the city orchards and in the shirtd areas if it is more available in the region in pieces and private capital is used for agriculture, the products that are produced do not have a special brand and packaging and are supplied to the market in raw form and this kind of market is the most common in the province. The choice of cultivation has not been based on the food needs of the citizens and the farms do not have advanced irrigation system equipment and also do not use new technology and systems in agriculture. In addition, there are no conversion industries suitable for the product produced in the region. The majority of the respondents were familiar with the term entrepreneurship, and except for a few experts, the rest did not participate in any entrepreneurship courses. Therefore, the current situation of urban and suburban

agriculture in the central part of *Khorramabad* city has a traditional format that does not have high efficiency. To improve this situation, there is a need for a number of factors for the sustainable development of urban and suburban agriculture in the study area. These factors have been judged by experts and farmers and the results show that the following factors in the development of urban and suburban agriculture in Central *Khorramabad* are effective:

- 1- Providing economic fields and investment in urban and suburban agriculture with entrepreneurial approach
- 2- Development of urban and suburban agricultural infrastructures with entrepreneurial approach
- 3- Development of innovation, new methods and technologies in urban and suburban agriculture
- 4- Empowerment and profit-sharing of urban and suburban farmers
- 5- Development of agricultural entrepreneurship culture and spirit in the region and local farmers
- 6- Institutional development in the direction of urban and suburban agricultural entrepreneurship

4. Discussion

The following factors are effective in the development of urban and suburban agriculture in the Central part of *Khorramabad* city:

- 1- Providing economic fields and investment in urban and suburban agriculture with entrepreneurial approach
- 2- Development of urban and suburban agricultural infrastructures with entrepreneurial approach
- 3- Development of innovation and new methods and technologies in urban and suburban agriculture
- 4- Empowerment and participation of urban and suburban farmers
- 5- Development of agricultural entrepreneurship culture and spirit in the region and local farmers
- 6- Institutional development in line with urban and suburban agricultural entrepreneurship.

5. Conclusion

The choice of cultivation is not based on the food needs of the citizens and the farms do not have advanced irrigation system equipment and also do not use new technology and systems in agriculture. In addition, there are no conversion industries appropriate to the product produced in the region. The majority of respondents are familiar with the term entrepreneurship, but with the exception of a few experts, the rest have not participated in any entrepreneurship courses. Therefore, the current situation of urban and suburban agriculture in the central part of *Khorramabad* city has a traditional format that does not have high efficiency.

According to the research results and the agricultural situation of the study area, the following suggestions are made for the sustainable development of urban and suburban agriculture:

- The use of new systems, methods and techniques in urban and suburban agriculture
- Creating infrastructure, conversion of industries commensurate with the products produced and providing investment opportunities in urban and suburban agriculture
- Empowerment of farmers through modern and entrepreneurial training for the development of urban and suburban agriculture in the study area

Acknowledgments

This article is an excerpt from Dr. Drikund's dissertation entitled "Urban-Suburban Agriculture and Sustainable Rural Development with an Entrepreneurial Approach". For compiling this article, I would like to express my gratitude and appreciation for the compassionate efforts of my esteemed professor, Dr. Pegah Morid Sadat, whose valuable guidance I have received. I would also like to thank Dr. Mohammad Taghi Razavian Kamal, the consultant professor of this dissertation.

Conflict of Interest

The authors declared no conflicts of interest

شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه (مورد مطالعه: بخش مرکزی شهرستان خرم‌آباد)

مسلم دریکنود^۱، پگاه مرید سادات^۲، محمد تقی رضویان^۳

- ۱- دانشجوی دکتری، گروه جغرافیای انسانی و آمایش، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.
 ۲- استادیار، گروه جغرافیای انسانی و آمایش، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.
 ۳- استاده، گروه جغرافیای انسانی و آمایش، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

حکیده

تاریخ دریافت: ۲۹ اردیبهشت ۱۴۰۰

تاریخ پذیرش: ۱۸ مرداد ۱۴۰۰

توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری برای مقابله با بحران‌ها می‌تواند مؤثر باشد. این پژوهش با هدف بررسی عوامل مؤثر در توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه تدوین شده است. منطقه مورد مطالعه این پژوهش بخش مرکزی شهرستان خرم‌آباد با تأکید بر شهر و پیراشهر خرم‌آباد بوده است. پژوهش حاضر به لحاظ روش کمی، از نظر هدف بنیادی و به روش توصیفی - تحلیلی است. گردآوری داده‌ها و اطلاعات مبتنی بر شیوه‌های اسنادی و میدانی صورت پذیرفته و ابزار گردآوری داده‌ها مشاهده و پرسشنامه محقق ساخته بوده است. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل دو گروه خبرگان و بهره‌برداران هستند. از کل جامعه آماری به تعداد ۱۴۰۸۶ خانوار و با استفاده از فرمول کوکران تعداد نمونه خانوار ۳۶۴ خانوار محاسبه گردید. یافته‌های به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که عوامل مؤثر بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه عبارت‌اند از: ۱- فراهم کردن زمینه‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری در کشاورزی شهری و پیراشهری - توسعه زیرساخت‌های کشاورزی شهری و پیراشهری ۳- توسعه نوآوری، روش‌ها و فناوری‌های نوین در کشاورزی شهری و پیراشهری ۴- توانمندسازی و مشارکت بهره‌برداران کشاورزان شهری و پیراشهری ۵- توسعه فرهنگ و روحیه کارآفرینی کشاورزی در منطقه و بهره‌برداران محلی ۶- توسعه نهادی در راستای کارآفرینی کشاورزی شهری و پیراشهری. توسعه نوآوری و فناوری‌های نو، خلق ایده‌های نو و به‌کارگیری روش‌های کارآفرینانه در توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری در منطقه مورد مطالعه مؤثر است.

کلیدواژه‌ها:

کشاورزی شهری و پیراشهری، توسعه پایدار، شهر خرم‌آباد و پیراشهر آن، رویکرد کارآفرینانه

مقدمه

زندگی بهتر به شهرها روانه شده‌اند، فقر شهری نیز به سرعت در حال افزایش است.

با توجه به ارزیابی صورت گرفته از چشم‌انداز شهرنشینی جهان در سال ۲۰۱۶ جمعیت شهری جهان از ۵۷/۰ میلیارد (۲۹/۴ درصد از جمعیت جهان) در سال ۱۹۵۰ به ۴۲/۲۱ میلیارد (۵۵/۳ درصد) در سال ۲۰۱۸ رسیده و انتظار می‌رود به ۶۱/۲۵ میلیارد (۶۷/۲ درصد) در سال ۲۰۵۰ برسد (United Nations, 2018).

بر اساس مرکز آمار ملی ایران نیز جمعیت شهری در کشور از ۳۱/۴ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۷۴ درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده است اما جمعیت روستایی از ۶۸/۶ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۲۶ درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده است یعنی جمعیت شهری روند افزایشی و جمعیت روستایی در کشور روند کاهشی داشته است. در این رابطه کمبود مواد غذایی و هزینه‌های بالای آن در برابر

کم شدن جمعیت در روستاها و افزایش جمعیت شهرها، سبب شد که بخش عمده‌ای از جمعیت تولیدکننده جهان به مصرف‌کننده تبدیل شود. در طول قرن حاضر با توجه به برهم خوردن تعادل این رابطه، بحران مواد غذایی به یکی از چالش‌های بزرگ شهرنشینی تبدیل شده است، زیرا از یک سو با افزایش جمعیت شهرها بر میزان نیاز به مواد غذایی در شهر افزوده می‌شود و از سوی دیگر با کاهش جمعیت در روستاها، از میزان نیروی تولیدکننده مواد غذایی کاسته شده است. این امر سبب شده است تا جمعیت اندک باقی‌مانده در روستاها، ناچار باشند تولید مواد غذایی جمعیت کثیری را بر عهده گیرند. با افزایش جمعیت شهرنشین و به‌ویژه حاشیه‌نشینان شهری که بخش عظیمی از ایشان مهاجران روستایی هستند که در جستجوی

* نویسنده مسئول:

دکتر پگاه مرید سادات

نشانی: تهران، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم زمین، گروه جغرافیای انسانی و آمایش.

تلفن: ۶۱۴۰۶۶ (۹۱۶) ۹۸+

پست الکترونیکی: p_moridsadat@sbu.ac.ir

عرضه کم و تقاضای بالا و همچنین مسافت‌های طولانی رسیدن مواد غذایی به شهرها و هزینه‌های حمل‌ونقل، ذخیره‌سازی، بسته‌بندی و نگهداری باعث افزایش هزینه هر چه بیشتر مواد غذایی تا رسیدن به دست مصرف‌کننده می‌شود. لذا با کمبود مواد غذایی فقر و گرسنگی و ناامنی غذایی رواج می‌یابد و جامعه از داشتن یک رژیم غذایی سالم محروم می‌ماند. بر این مبنا با گسترش روزافزون شهرنشینی و تهدیدات محیط زیستی، تأمین امنیت غذایی شهرنشینان به‌ویژه قشر فقیرنشین یکی از عمده‌ترین چالش‌ها است (Poulsen et al., 2015).

نظر به این مسائل و چالش‌ها، توسعه کشاورزی شهری و پیراشهری برای مقابله با این بحران موردتوجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان قرار گرفته است که مزایای بالقوه زیادی را برای مناطق شهری و روستاهای پیرامون آن به همراه دارد. از جمله این مزایا شامل بهبود دسترسی به غذای سالم، ارتقای انسجام اجتماعی، بهبود اقتصاد شهری و احیای جوامع کم‌درآمد، امکان استفاده مولد از زمین‌های خالی شهر، ایجاد فرصت‌هایی برای فعالیت‌های فیزیکی و بازسازی و زیباسازی محله‌ها است (Walker, 2016).

بین شهر و روستاهایی که در فاصله بلافاصل آن قرار دارند یک وابستگی و در هم تنیدگی معنا دار وجود دارد به صورتی که روستاهای واقع در حوزه اثربخشی مراکز شهری، به‌ویژه روستاهای واقع در حوزه نفوذ بلافاصل شهرهای بزرگ و کلان‌شهرها با بیشترین میزان دگردیسی کالبدی و نیز عملکردی همراه بوده‌اند (Saidi, 2011). از سوی دیگر فعالیت‌ها و ارتباطات هر نظام نه تنها متأثر از قابلیت‌های ساختاری- کارکردی آن است، بلکه ضمناً متأثر از نیروهایی است که در محیط نظام و در ارتباط با سایر نظام‌ها به سرانجام می‌رسد (Saidi, 2011). طی دهه‌های اخیر، به خاطر وجود وابستگی‌های موجود بین محیط‌های روستایی و شهری، نوعی پیوستگی شکننده بین این دو عرصه زیستی پدیدار شده است. این پیوستگی در قالبی نظام‌وار عمل می‌کند و بر این مبنا، آنچه در یکی از این دو عرصه اتفاق می‌افتد، لاجرم بر عرصه دیگر نیز اثرگذار خواهد بود. بر این مبنا حوزه تازه‌ای پا به عرصه وجود گذارده، که نه شهری و نه روستایی است؛ بلکه ضمن تفاوت‌ها، دارای برخی از خصوصیات و ویژگی‌های اغلب منفی هر دو عرصه است. آشکار است که توجه جدی و علمی به این حوزه جدید که از آن به‌عنوان حوزه حاشیه شهری، روستایی- شهری و مانند آن یاد می‌شود، در مطالعات ناحیه‌ای امری مهم، بلکه الزامی است (Saidi, 2011).

در این راستا لازمه نقش‌آفرینی مؤثر کشاورزی شهری - پیراشهری در توسعه پایدار این مناطق، بهره‌گیری از روش‌ها و فنون مناسب و نوآورانه برای حفظ و ارتقا بهره‌وری و سودآوری اقتصادی و در عین حال تأمین منافع اجتماعی و محیط زیستی است. به نحوی که مبتنی بر تعاریف توسعه پایدار این نوع

کشاورزی قادر به توسعه همزمان و هم‌افزای این سه بعد اصلی توسعه پایدار باشد. بدین منظور کشاورزی شهری - پیراشهری باید در چارچوب اصول و قواعد پایداری موردتوجه سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان و مجریان قرار گیرد و در این راستا از راهبردهای اثربخش استفاده شود. یکی از راهبردهایی که امروزه برای تحقق توسعه پایدار مورد تأکید است کارآفرینی است. در تعریفی ساده، کارآفرینی فرایندی است که طی آن افراد به واسطه کشف و یا خلق فرصت‌های جدید و نوآورانه و ایجاد کسب‌وکاری مبتنی بر آن خلق ارزش می‌کنند. اجراکننده چنین فرایندی کارآفرین نامیده می‌شود که از ویژگی‌های شخصیتی و روان‌شناختی مانند توفیق طلبی، استقلال طلبی، ریسک‌پذیری، کنترل درونی، تحمل ابهام، خلاقیت و نوآوری، پشتکار و ... بهره‌مند است. و لذا یکی از شرایط لازم برای توسعه و تحریک کارآفرینی در بخش کشاورزی و از جمله کشاورزی شهری - پیراشهری، پرورش افرادی توانمند است که قابلیت فرصت‌شناسی یا خلق فرصت‌ها و بهره‌گیری مؤثر از آن‌ها را تا رسیدن به خلق ارزش داشته باشند. نظر به اینکه مطالعات روان‌شناسانه در حوزه کارآفرینی نشان داده که این توانمندی اساساً اکتسابی است لذا برنامه‌ریزی برای آموزش و پرورش افرادی کارآفرین که حائز پتانسیل‌های لازم برای کارآفرینی در بخش کشاورزی باشند، ضروری است. علاوه بر کارآفرین به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های کلیدی فعالیت کارآفرینانه، فرایند کارآفرینی متکی بر عوامل متعدد زمینه‌ای بوده که بستر یا فضای کارآفرینانه را می‌سازند و در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، نهادی، کالبدی - زیرساختی مطرح هستند که ایجاد و یا ارتقای آن‌ها نیز باید در کانون توجه باشد. (Rahmani Koshki et al., 2015). در واقع کارآفرینی به دنبال آن است تا با بهره‌گیری از نوآوری و فرصت‌های بازار خلق ارزش نماید. توجه جدی به مقوله کارآفرینی و نوآوری به برخی پیامدها مانند افزایش فرصت‌های شغلی، رقابت، بهبود بهره‌وری و افزایش سطح رفاه اجتماعی و اقتصادی، منجر خواهد شد (Rahmani Koshki et al., 2015).

کشاورزی در شهر و پیراشهر خرم‌آباد (بخش مرکزی شهرستان خرم‌آباد) به شکل سنتی انجام می‌شود که این امر مسائل و مشکلاتی از جمله ضعف در به‌کارگیری فناوری‌ها و روش‌های نوین در کشاورزی، پایین بودن بهره‌وری، ارزش افزوده اندک، فشار بیش از حد به منابع آب و خاک، آلودگی‌های محیط زیستی و تهدید سلامتی کشاورزان و ساکنان، ضعف در به‌کارگیری الگوها و روش‌های کسب‌وکار را رقم زده است که در نهایت این نوع کشاورزی نمی‌تواند توقعات ساکنین محلی را تأمین نماید. آنچه مسلم است، با توجه به ظرفیت بالای بخش مرکزی شهرستان خرم‌آباد به لحاظ بهره‌مندی از منابع طبیعی و فیزیکی، توسعه کشاورزی شهری - پیراشهری به واسطه نوآوری‌ها و کشف و یا خلق فرصت‌های کارآفرینانه در زمینه‌های مختلف این نوع کشاورزی می‌تواند زمینه ایجاد اشتغال و کسب درآمد پایدار.

ارتقا کیفیت زندگی ساکنان محلی که به‌ویژه از دانش و تجربه کشاورزی بهره‌مند هستند را به همراه داشته باشد.

توسعه پایدار کشاورزی شهری - پیراشهری، با رویکردی کارآفرینانه و از منظری چند کارکردی در دو وجه تولیدگرا و فراتولیدگرا بر توسعه پایدار این روستاها تأثیرگذار خواهد بود. در چنین نظام کشاورزی، از طریق توسعه یا به‌کارگیری روش‌ها و فناوری‌های جدید در تولید محصولات پرپایه، تولید محصولات گلخانه‌ای، و سایر تکنیک‌های کشاورزی شهری-پیراشهری، ایجاد کارگاه‌های بسته‌بندی محصولات، برند سازی محصولات، بازاریابی دیجیتال از یکسو و همچنین بهره‌گیری از فرصت‌های فراتولیدگرایانه آن مثل بوم گردشگری، گردشگری کشاورزی و گردشگری مزرعه، گردشگری روستایی و... از سوی دیگر می‌توان زمینه‌ساز توسعه پایدار در ابعاد مختلف گردید، در واقع رسیدن به این هدف باعث ایجاد اثرات مثبتی برای منطقه مورد مطالعه خواهد شد که از جمله آن می‌توان به تأمین مواد غذایی سالم و تازه و ارزان، بهبود کیفیت هوا، بهبود و حفاظت ساختار اکولوژیک زمین، مزایای زیست‌محیطی، ایجاد اشتغال و درآمد، کاهش میزان مهاجرت به مرکز شهر و جلوگیری از ناهنجاری‌های اجتماعی در مرکز شهر، جلوگیری از به وجود آمدن حلبی‌آبادها و زاعه‌نشینان در اطراف شهر، گسترش صنعت توریسم در مناطق پیراشهری، کاهش هزینه‌های حمل‌ونقل محصولات کشاورزی و... اشاره کرد.

بر این مبنا ضروری است تا چگونگی نقش‌آفرینی کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکردی کارآفرینانه و عوامل مؤثر بر این مهم، تبیین شود. نظر به اینکه تاکنون تحقیقات بسیاری در این زمینه انجام شده است، هنوز تصویر واضح و روشنی از موضوع تحقیق در دست نیست. همین امر تحقیقاتی را می‌طلبد که عوامل مؤثر بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه را بررسی کند.

مروری بر ادبیات موضوع

پیشینه تحقیق

به منظور شناخت پیشینه مطالعه و تعیین شکاف پژوهش، مروری بر ادبیات موجود، مرتبط با ابعاد مختلف موضوع شامل کشاورزی شهری و پیراشهری، کارآفرینی کشاورزی صورت پذیرفته است که به شرح زیر است:

خرمیخت (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان «تعیین راهبردهای توسعه کارآفرینی در روستاهای پیراشهری: مطالعه موردی روستاهای پیرامون شهر لار» دریافت که برای رسیدن به توسعه کارآفرینی اتخاذ راهبرد جهشی یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر است، راهبردی که از طریق تشکیل تعاونی‌های تولیدی کارآفرینی با حمایت نظام بانکی، توسعه خدمات الکترونیک برای دستیابی سریع به اطلاعات و فرصت‌های اشتغال، و حمایت سازمان‌های

رسمی از کارآفرینان قابل تحقق خواهد بود.

حمیدی (۲۰۱۶) در تحقیقی با عنوان «طراحی الگویی برای ترویج کشاورزی شهری در شهر زنجان» به این نتایج دست یافت که هفت راهبرد برای بهبود باغشهر شامل اقدامات نظارتی علمی قبل از احداث باغات، اعمال دقیق مدیریت پیشگیری از احداث و توسعه غیراصولی باغشهر، محوریت بحران آب در صدور مجوز و نحوه بهره‌برداری، اقدامات مدیریتی کاهش تقاضای شهروندان برای احداث باغشهر، استفاده از توانمندی‌های فارغ‌التحصیلان کشاورزی، ترویج تولید محوری در کنار تفریح، تلفیق آموزش و گردشگری در مدیریت باغشهرها شناسایی شدند.

میرترابی و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان «چالش‌ها و فرصت‌های کشاورزی شهری» به این نتایج رسیدند که به بررسی این متغیرها پرداخته‌اند: رشد جمعیت شهری و افزایش نیاز به مواد غذایی، افزایش کیفیت محیط‌زیست، تغییر در سلامت و مدیریت زمین، پایداری اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی، چالش‌هایی از قبیل (امنیت زمین، کمبود حمایت سیاسی، نگرش و درک منفی نسبت به پرورش غذا در شهر)، خطراتی مانند (فقدان حمایت از فناوری‌های لازم، ارزش بالای زمین در شهرها، کمبود آب، پراکندگی کشاورزان شهری، فقدان سازمان برای کشاورزی شهری).

سهرابیان و فیضی (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان «شهر پایدار از منظر کشاورزی شهری» دریافتند که بررسی متغیرهای افزایش جمعیت زمین و نیاز بیشتر به مواد غذایی، معضل گرم شدن زمین افزایش سوءتغذیه در جهان، افزایش گروه‌های مصرف‌کننده نسبت به تولیدکننده، دور بودن محل تولید نسبت به محل مصرف، پاسخگویی کشاورزی شهری به توسعه پایدار (ابعاد محیطی، اجتماعی و اقتصادی)، توسعه درون‌زا که بر منابع معنوی و بومی تکیه دارد، ایجاد کار برای اقشار مختلف.

بر این اساس پژوهش حاضر به دنبال آن است تا شکاف علمی کنونی را پر نماید. در این راستا با توجه به بررسی وضع موجود در زمینه کشاورزی شهری و پیراشهری می‌توان ارزیابی نمود که با توجه به افزایش جمعیت شهرها بیشتر هدف از توسعه کشاورزی شهری و پیراشهری تولید و تهیه مواد غذایی و اشتغال‌زایی بوده است و این توسعه بیشتر باعث بهبود وضعیت شهر گردیده تا روستاهای واقع در منطقه پیراشهری همچنین در ادبیات موجود به مطالعه کشاورزی شهری و پیراشهری از یک بعد پرداخته شده یعنی هر مطالعه تنها یک قسمت کوتاهی از عوامل و چالش‌های کشاورزی شهری و پیراشهری را بیان نماید در صورتی که باید به‌صورت جامع به موضوع نگریسته شود تا بتواند کامل‌کننده یکدیگر باشند و ضعف‌ها و مشکلات را برطرف کنند و باعث توسعه پایدار در این زمینه گردند. در مطالعه ادبیات موجود به بحث‌های کارآفرینی به‌صورت پراکنده و سطحی پرداخته شده و

در زمینه کشاورزی شهری تعریف‌های متعددی وجود دارد که نکته مشترک در اکثر آن‌ها فعالیت کشاورزی در شهر و یا در اطراف آن است. در جدول شماره ۱ به تعدادی از این تعاریف اشاره شده است:

اما کشاورزی پیراشهری بیشتر به کشاورزی که در روستاهای پیرامونی و نزدیک شهرها انجام می‌شود اطلاق می‌گردد فائو در سال ۲۰۱۴ ویژگی‌های کشاورزی پیراشهری را مطابق جدول شماره ۲ بیان می‌کند.

همان‌طور که در عنوان این پژوهش نیز آمده است ما به دنبال توسعه پایدار کشاورزی در شهر و پیراشهر آن هستیم در رویکرد توسعه پایدار، تمام ابعاد توسعه شهری، روستایی و منطقه‌ای و ملی مدنظر است» (Ziary, 1999) (تصویر شماره ۱).

هرگز نگفته‌اند که چگونه استفاده از روش و رویکرد کارآفرینانه می‌تواند موجب توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری گردد که ما در تحقیق حاضر سعی در برطرف کردن این شکاف داریم. همچنین شکاف دیگری که وجود دارد استفاده از روش‌های کم‌بازده و سنتی در کشاورزی شهری و پیراشهری است که این شکاف می‌بایست با به‌کارگیری روش‌های کارآفرینانه پوشش داده شود. نظر به اینکه تاکنون تحقیقات بسیاری در این زمینه انجام شده است، هنوز تصویر واضح و روشنی از موضوع تحقیق در دست نیست. همین امر تحقیقاتی را می‌طلبد که عوامل مؤثر بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه را بررسی کند.

مبانی نظری

جدول ۱. تعاریف کشاورزی شهری از دیدگاه‌های مختلف.

تعریف	دیدگاه و سال
به فعالیتهایی اطلاق می‌شود که در شهر و یا اطراف آن به تولید، نوآوری و فروش مجموعه‌ای از تولیدات خوراکی و غیرخوراکی و با بهره‌گیری از منابع طبیعی و انسانی مختلف می‌پردازد	Mougeot (2005)
کشاورزی شهری شامل تولید، فرآوری و فروش مواد غذایی و سایر محصولات بر روی زمین و آب در مناطق شهری و حومه شهری و با استفاده از روش‌های تولید فشرده و بهره‌گیری از منابع طبیعی و زباله‌های شهری به‌منظور تولید طیف وسیعی از محصولات کشاورزی و دامی است	برنامه پیشرفت و توسعه ملل متحد (۱۹۹۴)
کشاورزی شهری دربرگیرنده فعالیتهایی است که به تولید توسط شهروندان می‌انجامد و در شکل و ابعاد مختلف صورت می‌گیرد که علاوه بر فعالیتهای زراعی و باغی، دامپروری و تولید گیاهان دارویی را در برمی‌گیرد	FAO (2012)
کشاورزی شهری علاوه بر دستیابی به امنیت و سلامت غذایی که به‌صورت فردی و گروهی انجام می‌گیرد. اهداف دیگری از قبیل توسعه پایدار و حفاظت از محیط‌زیست را به دنبال دارد	Drescher (1999)

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۰

جدول ۲. ویژگی‌های پیرا شهر و کشاورزی پیرا شهری.

ویژگی‌های پیراشهر و کشاورزی پیراشهری	
مناطق زیر کشت بزرگ‌تر	تولید پیرا شهر از لحاظ اقتصادی وابسته به شهر است
دسترسی به منابع طبیعی بیشتر	تراکم جمعیت پایین‌تر از شهر
دسترسی سخت به بازارها	دسترسی به فضا و زمین بیشتر
کیفیت آب و هوا بهتر	منطقه پیرا شهر منابع طبیعی بیشتری دارد
هزینه‌ها پایین‌تر	کشاورزی پیرا شهر کاری تمام‌وقت است
تولید در درجه اول برای بازار	فناوری کشاورزی پیرا شهر متفاوت از کشاورزی شهری است با توجه به اندازه طرح بزرگ‌تر- کشاورزی تجارتي
کشاورزی در مقیاس متوسط تا بزرگ	دانش کشاورزان پیرا شهر متفاوت است
تولید محصولات ویژه - بازار محور و ارزش بالاتر	زمین در معرض خطر شهرنشینی قرار دارد
کشاورزی پیرا شهر می‌تواند به کشاورزی شهری تبدیل شود با شتاب شهرنشینی	زیرساخت‌ها/ ساخت‌وساز کمتر
تمرین گروه‌ها و افراد با دسترسی آسان به بازارهای سرمایه	خدمات کمتر

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: FAO, 2104

تصویر ۱. ابعاد و شاخص‌های توسعه پایدار. منبع: Murray, 2010

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تولید (مصرف شخصی یا فروش)، نظام تولید از نظر مقیاس (Mirtraby et al., 2015) (تصویر شماره ۲).

کشاورز کارآفرین کسی است که با آینده‌نگری خاص و با در نظر گرفتن منابع و محدودیت‌های محیطی، عبرت گرفتن از گذشته خود و دیگران، متناسب با دانش بومی و نوین، با شخصیتی تحول‌پذیر به همراه مخاطره‌پذیری، نوآوری و خلاقیتی بالا بهترین و آخرین موقعیت‌های اقتصادی و بازاری را شناسایی، ارزیابی و کشف می‌کند و بر اساس نبوغ خود و با راهنمایی‌های بیرونی و با رعایت حقوق مکانی، فضایی و انسانی، به بهره‌گیری عقلانی، شایسته و اقتصادی از فرصت‌های بالقوه و بالفعل کشاورزی می‌پردازد (Hydari Sarban, 2012).

توسعه پایدار کشاورزی الگویی از توسعه است که از زمین، آب و منابع ژنتیکی گیاهی و جانوری حفاظت کند. از لحاظ زیست‌محیطی بدون تخریب، از نظر فنی مناسب و بجا، از نظر اقتصادی معقول و معتبر و از نظر اجتماعی مقبول باشد. بنابراین شاخص‌های مربوط به توسعه پایدار کشاورزی به قرار **جدول شماره ۳** هستند.

مفهوم کشاورزی شهری و پیراشهری دارای ۶ بعد است. کشاورزی شهری و پیراشهری را می‌توان بر اساس هر یک از ابعاد آن به انواع مختلف دسته‌بندی کرد. این ابعاد عبارت‌اند از: فعالیت‌های اقتصادی (از فاز تولید تا بازاریابی)، محصول تولیدی (خوراکی یا غیرخوراکی)، مکان تولید (درون شهر یا حومه شهر)، نوع محل کشاورزی شهری (تجاری، شخصی، اجاره‌ای و...)، هدف

جدول ۳. شاخص‌های توسعه پایدار کشاورزی.

شاخص‌های مربوط به توسعه کشاورزی پایدار	
ابعاد اجتماعی	ابعاد اقتصادی
مقابله با فقر	حفاظت و بهره‌برداری از آب‌های شیرین
جمعیت و توسعه پایدار	بهره‌برداری پایدار از منابع خاک
پرورش، آموزش و حساسیت بخشی	مقابله علیه بیابان‌زدائی و خشکسالی
حفاظت و حمایت از سلامت مردم	توسعه پایدار مناطق کوهستانی
اشکال پایدار سکونتگاه‌های انسانی	کشاورزی پایدار و توسعه فضاهای روستایی
انتقال تکنولوژی سازگار با محیط‌زیست	اشتغال پایدار
جلوگیری از حاشیه‌نشینی	

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۰

(Bahkish, 2001).

عوامل نهادی و زیرساخت‌ها؛ توجه به عوامل محیطی در توسعه کارآفرینی روستایی و کشاورزی اهمیت بالایی به منظور کاهش مخاطرات محیطی، استفاده مناسب از منابع و جز این‌ها دارد. زیرساخت‌های کارآفرینانه عناصری همچون، تسهیلات و امکانات زندگی (آب، برق، و جز این‌ها)، خدمات، عوارض (مالیات) و قوانین و مقررات را فراهم می‌کند که برای کارآفرینان بسیار مهم است. حمایت‌های کارآفرینانه، شامل هدایت فعالیت‌های عمومی و خصوصی، مانند خدمات تجاری، تمرکز بر کارآفرینان، ایجاد محیط و زیرساخت‌های مثبت، ایجاد شبکه‌ها و تشکیل گروه‌های مشاور به منظور حمایت از کارآفرینان می‌شوند. در خصوص زیرساخت‌های کارآفرینانه، باید نیازهای خاص کارآفرینی که برای کارآفرینان مهم هستند، تأمین شود (Emani & Hashmi, 2009).

عوامل اقتصادی: امروزه تلاش‌های مردم مناطق روستایی برای دستیابی به پایداری اقتصادی می‌تواند با استفاده از کارآفرینان محلی افزایش یابد، زیرا تمرکز بر منابع اقتصادی محلی از طریق توسعه کارآفرینی محلی یکی از شیوه‌های توسعه اقتصادی این مناطق است (Heaton, 2005: 1).

عوامل نهادی (سازمانی): کارآفرینی نمی‌تواند بدون در نظر گرفتن نقش سازمان‌ها و نهادهای گوناگون انجام شود. زیرا هرگونه فعالیتی به نوعی به سازماندهی و تشکیلات در سطوح مختلف ملی و محلی نیاز دارد. دولت، سازمان‌ها و ارگان‌های ذی‌ربط آن، از جمله این نهادها هستند و از طرفی دیگر، نهادهای غیردولتی محلی هم که به صورت خودجوش شکل گرفته‌اند، دارای تأثیرگذاری بالایی در رشد و گسترش فعالیت‌های کارآفرینی‌اند.

روشن‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر به لحاظ روش کمی، از نظر هدف بنیادی و به روش توصیفی - تحلیلی است. گردآوری داده‌ها و اطلاعات مبتنی بر شیوه‌های اسنادی و میدانی صورت پذیرفته و ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته بوده است. در این پرسشنامه از مقیاس لیکرت ۵ گویه‌ای استفاده شده است.

با توجه به ماهیت موضوع، جامعه آماری تحقیق حاضر شامل دو گروه خبرگان (کارشناسان و صاحب‌نظران بخش کشاورزی و کارآفرینی در شهرستان خرم‌آباد) و همچنین بهره‌برداران واقع در شهر و روستاهای پیراشهر خرم‌آباد هستند. نمونه‌گیری از خبرگان به صورت هدفمند صورت پذیرفت که از ۴۰ پرسشنامه ارسال شده ۳۴ پرسشنامه برگردانده شده است. برای نمونه‌گیری بهره‌برداران، در سطح شهر به دلیل در دست نبودن آمار دقیق از بهره‌برداران از روش هدفمند استفاده شده است که ۳۰ پرسشنامه توسط بهره‌برداران کشاورزی شهری تکمیل گردیده است اما روش مورد استفاده در بهره‌برداران روستاهای پیراشهری از روش

تصویر ۲. ابعاد کشاورزی شهری و پیراشهری.
منبع: Mirtraby et al., 2015

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

مفاهیم کارآفرینی در کشاورزی، صنعت و خدمات از نظر اصول و مبانی یکسان است. گرچه کارآفرینی در کشاورزی در اصل تفاوتی با کارآفرینی شهری و یا دیگر بخش‌های اقتصادی ندارد، اما درون داده‌های موردنیاز جهت توسعه کارآفرینی از جمله سرمایه، آموزش، مدیریت، فناوری، زیرساخت‌ها، شبکه توزیع نسبت به مناطق شهری و صنعتی متفاوت است (Movahdi & Yaghoobi, 2012).

در توسعه کارآفرینی عوامل مختلفی تأثیرگذارند؛ از دیدگاه آلیسون یک فعالیت کارآفرینی تحت تأثیر عوامل گوناگونی مانند ویژگی‌ها و انگیزه‌های فردی، آموزش، فرهنگ و آداب و رسوم، قوانین، سیاست‌ها و دانش فنی است که می‌تواند آثار و نتایج مختلفی را به لحاظ الگوهای رفتاری، اقتصادی، اجتماعی و جز این‌ها در بر داشته باشد (Alison, 1990: 166).

عوامل فرهنگی و اجتماعی: یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر کارآفرینی در هر جامعه‌ای، فرهنگ حاکم بر آن جامعه است. فرهنگی که برای افراد کارآفرین ارزش قائل است، افراد زیادی را به کارآفرینی تشویق می‌کند. در خصوص فرهنگ کارآفرینانه، جوامع می‌توانند سیاست‌هایی را ایجاد کنند تا رفتار کارآفرینانه تشویق شود؛ رابطه قوی بین فرهنگ مردم و تمایل به کارآفرینی وجود دارد. عوامل اجتماعی و فرهنگی از ابعاد فراموش شده کارآفرینی‌اند که تا به امروز ناشی از نگاه تکبعدی به کارآفرینی بوده است، زیرا فردی که به خلق ایده‌های نو می‌پردازد، دارای زمینه‌های اجتماعی، مانند ویژگی‌های خانوادگی، آداب و رسوم جامعه، میزان مشارکت و همکاری، دوستان و اقوام و همسایگان است که می‌توانند در دستیابی به موفقیت او را یاری کنند. بنابراین، کارآفرینی به لحاظ اجتماعی، منافع و آثار مثبتی در جامعه روستایی دارد، سود اجتماعی را از طریق دولت عاید جامعه می‌کند که به نوعی نشان‌دهنده توسعه اجتماعی - اقتصادی جامعه است. هر چه مشارکت جامعه در فعالیت‌های کارآفرینی بیشتر باشد، سریع‌تر به توسعه اقتصادی و اجتماعی دست می‌یابد

و پشتیبانی مداوم و مکرر علمی اساتید راهنما و مشاوران در ارتباط با کلیه شاخص‌ها و گویه‌ها و چهارچوب نظری و همچنین بهره‌مندی از دیدگاه خبرگان متخصص امر در مراحل مختلف پژوهش به منظور تأیید شاخص‌ها اقدام گردید که روایی ابزارهای آن مورد تأیید قرار دادند.

به منظور اطمینان از پایایی پرسشنامه‌ها، ضریب آلفای کرونباخ با استفاده از نرم‌افزار SPSS محاسبه و میزان پایایی پرسشنامه‌ها تعیین و تأیید شد. بنابراین تأیید گردید که سوالات و گویه‌های مطروحه از انسجام درونی برخوردار بوده و قابلیت سنجش شاخص‌های موردنظر را دارند. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه‌شده برای پرسشنامه‌ها در جدول شماره ۵ آمده است.

بخش مرکزی شهرستان خرم‌آباد در قسمت مرکزی استان لرستان واقع شده که مرکز این بخش شهر خرم‌آباد است. این بخش شامل ۶ دهستان بوده که عبارت‌اند از: دهستان‌های ازنا سگوند، ده پیر جنوبی، ده پیر شمالی، رباط، کرگاه غربی، کرگاه شرقی، کاکاشرف (تصویر شماره ۳).

طبقه‌های، تصادفی با انتساب متناسب استفاده شد. به‌طوری که سکونتگاه‌های روستایی واقع در پیراشهر خرم‌آباد، شامل ۳۲ سکونتگاه روستایی با جمعیتی معادل ۱۴۰۸۶ خانوار هستند که این حجم جامعه آماری ما را تشکیل می‌دهد.

از کل جامعه آماری ۵۰ درصد با توجه به جمعیت و فاصله از شهر انتخاب گردید که در سه طبقه ۱- چسبیده به شهر ۲- تا ۵ کیلومتر ۳- از ۵ تا ۱۵ کیلومتر انتخاب گردید البته در این انتخاب سعی شده که در هر طبقه تنوع جمعیتی هم رعایت شود

با استفاده از فرمول کوکران تعداد نمونه خانوار ۳۶۳ خانوار محاسبه گردید که بعد از تکمیل آن‌ها برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات از روش‌های آماری با استفاده از نرم‌افزار SPSS، استفاده شده است و نقشه‌های موردنیاز در محیط نرم‌افزار ARC GIS تهیه گردیدند. در نهایت جامعه نمونه ما به شرح جدول شماره ۴ است.

به منظور فراهم نمودن ابزارهایی که از روایی کافی در راستای هدف پژوهش برخوردار باشند از سه طریق مبتنی بر اعتبار متقارن و با مراجعه به منابع و اسناد معتبر موجود در ارتباط با موضوع موردپژوهش و معرف‌ها و شاخص‌های مبین آن، تأیید

جدول ۴. روستاهای پیراشهری واقع در حجم نمونه.

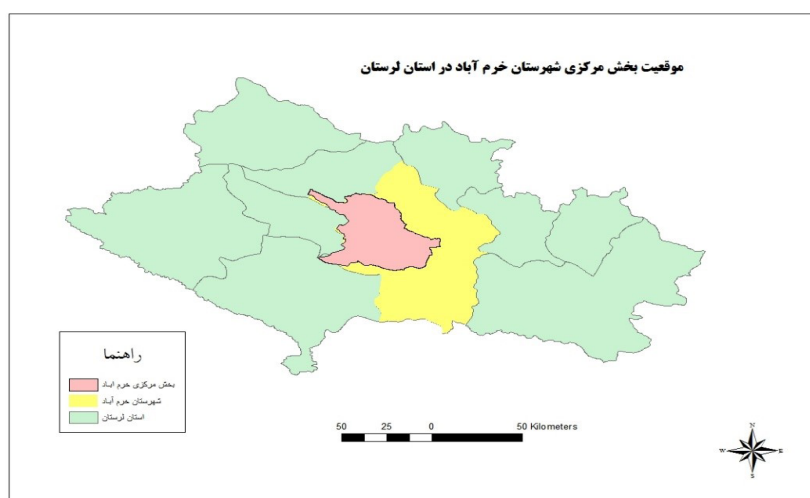
ردیف	نام روستا	فاصله تا شهر	تعداد خانوار	حجم نمونه
۱	بابا عباس	چسبیده به شهر	۴۱	۲
۲	کهریز	چسبیده به شهر	۲۳۸	۱۳
۳	تلوری بالا	چسبیده به شهر	۴۴۶	۲۴
۴	سراب یاس	چسبیده به شهر	۷۱۴	۳۹
۵	ده محسن	چسبیده به شهر	۱۳۹۱	۷۷
۶	بهرامی	چسبیده به شهر	۱۵۱۴	۸۳
۷	کرگاه	۴ کیلومتر	۱۷	۱
۸	گیلوران پایین	۴ کیلومتر	۴۰	۲
۹	چم قرق	۵ کیلومتر	۱۳۲	۷
۱۰	بدرآباد	۳ کیلومتر	۳۵۴	۱۹
۱۱	سهیل بیگی	۴ کیلومتر	۶۶۴	۳۶
۱۲	دهنو	۳ کیلومتر	۹۳	۵
۱۳	ده سرخه	۱۲ کیلومتر	۴۰	۲
۱۴	ده باقر	۱۲ کیلومتر	۱۱۲	۱۱
۱۵	کمالوند	۷ کیلومتر	۳۷۹	۲۱
۱۶	قلعه سنگی	۸ کیلومتر	۳۹۰	۲۱
۱۷	جمع		۶۵۶۵	۳۶۳

جدول ۵. نتایج ضریب آلفای کرونباخ برای شاخص‌های تحقیق به تفکیک نمونه آماری.

ردیف	شاخص‌ها	تعداد گویه	ضریب آلفای کرونباخ	
			خبرگان	بهره‌برداران
۱	فراهم کردن زمینه‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری در کشاورزی شهری و پیراشهری	۱۱	۰/۷۸۹	۰/۸۰۳
۲	توسعه زیرساخت‌های کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه	۷	۰/۸۲۵	۰/۸۲۶
۳	توسعه نوآوری، روش‌ها و فناوری‌های نوین در کشاورزی شهری و پیراشهری	۹	۰/۷۶۹	۰/۷۸۹
۴	توانمندسازی و مشارکت بهره‌برداران کشاورزان شهری و پیراشهری	۸	۰/۷۹۹	۰/۷۹۵
۵	توسعه فرهنگ و روحیه کارآفرینی کشاورزی در منطقه و بهره‌برداران محلی	۶	۰/۸۵۵	۰/۸۰۹
۶	توسعه نهادی در راستای کارآفرینی کشاورزی شهری و پیراشهری	۷	۰/۸۷۵	۰/۸۲۱
۷	فراهم کردن زمینه‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری در کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه	۹	۰/۸۶۲	۰/۷۹۵
۸	تولید محصولات غذایی و تأمین نیازهای غذایی	۶	۰/۷۶۹	۰/۸۴۱
۹	پایداری سکونتگاه‌های پیراشهری	۷	۰/۸۲۱	۰/۷۶۸
۱۰	توسعه ظرفیت‌ها و زیرساخت‌های کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه	۷	۰/۸۰۲	۰/۸۰۲
۱۱	توانمندسازی و مشارکت کشاورزان شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه	۱۱	۰/۸۷۵	۰/۸۵۵
۱۲	حفظ و جلوگیری از تخریب محیط‌زیست	۱۵	۰/۷۹۸	۰/۸۱۵
۱۳	برقراری عدالت اجتماعی	۴	۰/۸۵۶	۰/۷۹۶

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های میدانی، ۱۴۰۰

تصویر ۳. موقعیت بخش مرکزی شهرستان خرم‌آباد در استان لرستان.

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

یافته‌ها

جدول شماره ۶ به بررسی ویژگی‌های توصیفی پاسخ‌گویان (خبرگان و بهره‌برداران) به شرح ذیل می‌پردازد.

همچنین علاوه بر جدول شماره ۶ ویژگی‌های توصیفی خبرگان از لحاظ رشته تحصیلی و بهره‌برداران از لحاظ تعداد خانوار به شرح ذیل است:

- خبرگان به لحاظ رشته‌های تحصیلی، ۲۹ درصد معادل ۱۰ نفر در مدیریت کارآفرینی، ۲۶ درصد معادل ۹ نفر در حوزه توسعه روستائی-کشاورزی تحصیل کرده بودند که بیشترین تعداد را به خود اختصاص داده بودند؛ رشته باغبانی با ۱۵ درصد (۵ نفر)، اقتصاد با ۱۲ درصد (۴ نفر) و زراعت و جغرافیا نیز هر کدام با ۹ درصد و ۳ نفر قرار داشتند.

- بهره‌برداران از لحاظ تعداد خانوار، ۲۸/۷ درصد معادل ۱۱۳ نفر دارای ۴ خانوار، و ۲۰/۳ درصد معادل ۸۰ نفر نیز ۵ خانوار بودند که بیشترین تعداد را به خود اختصاص داده‌اند در همین حال، ۱۲/۴ درصد معادل ۴۹ نفر نیز ۶ خانواری، ۹/۱ درصد هم ۹ خانواری و ۱۲/۵ درصد معادل ۵۳ نفر نیز ۳ خانواری بودند و خانوارهای ۲ و ۷ نفره نیز با ۶/۹ درصد معادل ۲۷ نفر بودند.

وضعیت موجود کشاورزی شهری و پیراشهری در بخش مرکزی خرم‌آباد از منظر خبرگان و بهره‌برداران

همان‌طور که در جدول شماره ۷ مشاهده می‌گردد کشاورزی در منطقه مورد مطالعه به شکل سنتی و کم‌بازده صورت می‌گیرد که مشخصات وضع موجود کشاورزی شهری و پیراشهری در

جدول شماره ۷ آمده است.

علاوه بر جدول شماره ۷، بهره‌برداران اظهار کرده‌اند که در زمینه نوع عرضه محصول به بازار در منطقه مورد مطالعه ۸۵/۳ درصد معادل ۲۹ نفر عرضه محصولات به صورت خام و ۱۴/۷ درصد معادل ۵ نفر عرضه به صورت فرآوری شده به بازار عرضه می‌گردد همچنین ۱۰۰ درصد معادل ۳۹۴ نفر بهره‌برداران هم از آموزش‌های کارآفرینی برای توسعه کشاورزی استفاده نمی‌کنند.

یافته‌های به‌دست‌آمده از آماره تی تک نمونه‌ای (t-test) نشان می‌دهد که در هر کدام از عوامل تأثیرگذار در توسعه کشاورزی شهری و پیراشهری بعضی از شاخص‌های آن‌ها تأثیرگذاری بالاتر از سطح متوسط و بعضی از شاخص‌ها تأثیرگذاری آن‌ها کمتر است که در زیر به تشریح هر کدام می‌پردازیم:

همان‌طور که در جدول شماره ۸ مشاهده می‌گردد در عامل فراهم کردن زمینه‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری در کشاورزی شهری و پیراشهری اکثر شاخص‌های این عامل در بین خبرگان و بهره‌برداران دارای سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است ($P < 0/05$) بنابراین این عامل در بین خبرگان و بهره‌برداران معنی‌دار بوده و بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه تأثیرگذار است؛ همچنین دقت در میانگین دو گروه هم نشان می‌دهد که در اکثر شاخص‌ها از منظر خبرگان و بهره‌برداران میانگین به‌دست‌آمده بیشتر از میانگین نظری هستند که نشان از تأثیرگذاری بیش از حد متوسط این عامل بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه دارد.

جدول ۶. بررسی پایایی شاخص‌های بررسی‌شده.

متغیر	شرح	خبرگان		بهره‌برداران	
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
تعداد پاسخگویان	مرد	۶۸	۲۳	۹۰/۴	۳۵۵
	زن	۳۲	۱۱	۹/۶	۳۹
وضعیت سنی	زیر ۳۰ سال	۰	۰	۲/۳	۹
	۳۰-۵۰ سال	۷۱	۲۴	۷۱/۴	۲۸۱
	بالای ۵۰ سال	۲۹	۱۰	۲۶/۳	۱۰۴
مدرک تحصیلی	زیر دیپلم	۰	۰	۴۸/۷	۱۹۲
	دیپلم	۹	۳	۱۹/۳	۷۶
	فوق‌دیپلم و لیسانس	۲۳	۸	۱۶/۵	۶۵
	فوق‌لیسانس	۵۳	۱۸	۱۵/۵	۶۱
	دکتر	۱۵	۵	۰	۰

جدول ۷. وضعیت موجود کشاورزی شهری و پیراشهری در بخش مرکزی خرم‌آباد.

متغیر	شرح	خبرگان		بهره‌برداران	
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
نوع غالب کشاورزی	باغات	۶۱/۵	۲۱	-	-
	شهر مزارع	۲۶/۵	۹	-	-
	گلخانه‌های	۱۱/۸	۴	-	-
	باغات	۱۱/۸	۳	۳۲/۵	۱۲۸
	پیراشهر مزارع	۸۸/۲	۳۱	۶۷	۲۶۴
	گلخانه‌های	۰	۰	۰/۵	۲
مالکیت اراضی	شخصی	۸۲/۴	۲۸	۷۱/۳	۳۰۶
	اجاره‌ای	۱۷/۶	۶	۲۸/۷	۸۸
نوع مزرعه	قطعه‌قطعه	۸۵/۳	۲۹	۹۲/۶	۳۶۵
	یکپارچه	۱۴/۷	۵	۷/۴	۲۹
برند محصولات	دارد	۸/۸	۳	۰	۰
	فاقد برند	۹۱/۲	۳۱	۱۰۰	۳۹۴
بازار محصولات	داخل استان	۵۸/۸	۲۰	۷۲/۶	۲۸۶
	سطح کشور	۳۵/۳	۱۲	۲۷/۴	۱۰۸
	سایر کشورها	۵/۹	۲	۰	۰
بسته‌بندی محصولات	دارای بسته‌بندی	۱۴/۷	۵	۰	۰
	فاقد بسته‌بندی	۸۵/۳	۲۹	۱۰۰	۳۹۴
اراضی تجهیز به سیستم آبیاری	دارا	۴۱/۲	۱۴	۱۷/۵	۶۹
	فاقد	۵۸/۸	۲۰	۸۲/۵	۳۲۵
کشت بر اساس نیاز غذایی شهروندان	هست	۲۳/۵	۸	۳۸/۱	۱۵۰
	نیست	۷۶/۵	۲۶	۶۱/۹	۲۴۴
صنایع تبدیلی متناسب با تولید در منطقه	وجود ندارد	۶۷/۶	۲۳	۸۷/۶	۳۴۵
	وجود دارد	۳۲/۴	۱۱	۱۲/۴	۴۹
استفاده از فناوری و سیستم‌های نوین در کشاورزی	استفاده می‌شود	۳۲/۴	۱۱	۳۱/۱	۸۷
	استفاده نمی‌شود	۶۷/۶	۲۳	۶۸/۹	۳۰۷
آشنایی با واژه کارآفرینی	آشنایی دارند	۹۷/۱	۳۳	۸۸/۳	۳۴۸
	آشنایی ندارند	۲/۹	۱	۱۱/۷	۴۶
شرکت در دوره‌های کارآفرینی	شرکت کرده‌اند	۳۲/۴	۱۱	۱۵/۷	۶۲
	شرکت نکرده‌اند	۶۷/۶	۲۳	۸۴/۳	۳۳۲
دسترسی به نشریات ترویجی در ارتباط با کارآفرینی در کشاورزی	دسترسی دارند	۹۷/۱	۳۳	۲/۸	۱۱
	دسترسی ندارند	۲/۹	۱	۹۷/۲	۳۸۳

منبع: یافته‌های میدانی، ۱۴۰۰

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

جدول ۸. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای در مورد عامل فراهم کردن زمینه‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری در کشاورزی شهری و پیراشهری در منطقه مورد مطالعه به تفکیک خبرگان و بهره‌برداران.

گویه/شاخص	میانگین نظری			میانگین مشاهده			میانگین نظری
	انحراف معیار	سطح معنی‌داری (Sig)	مقدار t	انحراف معیار	سطح معنی‌داری (Sig)	مقدار t	
افزایش امنیت سرمایه‌گذاری برای توسعه طرح‌های کارآفرینی در زمینه کشاورزی شهری و پیراشهری	۰/۹۶۸۳۰	۰/۰۰۰	۲۳/۰۲۵	۰/۹۶۸۳۰	۰/۰۰۰	۲۳/۰۲۵	۳
جذب سرمایه خصوصی در زمینه کسب‌وکارهای کشاورزی شهری و پیراشهری	۱/۱۲۲۲۱	۰/۰۰۰	۱۶/۶۵۸	۱/۱۲۲۲۱	۰/۰۰۰	۱۶/۶۵۸	۳
جذب سرمایه دولتی در زمینه کسب‌وکارهای کشاورزی شهری و پیراشهری	۱/۱۶۶۹۸	۰/۰۰۰	۱۵/۸۷۲	۱/۱۶۶۹۸	۰/۰۰۰	۱۵/۸۷۲	۳
جذب سرمایه تعاونی در زمینه کسب‌وکارهای کشاورزی شهری و پیراشهری	۰/۸۱۸۶۸	۰/۰۰۰	۲۳/۰۴۳	۰/۸۱۸۶۸	۰/۰۰۰	۲۳/۰۴۳	۳
حمایت سازمان‌های دولتی و غیردولتی از کسب‌وکارهای کارآفرینانه	۰/۹۵۱۵۹	۰/۰۰۰	۱۸/۰۲۲	۰/۹۵۱۵۹	۰/۰۰۰	۱۸/۰۲۲	۳
تأمین تسهیلات و کمک‌های مالی ویژه برای توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه کشاورزی شهری و پیراشهری	۱/۰۰۸۳۳	۰/۰۰۰	۲۱/۹۳۸	۱/۰۰۸۳۳	۰/۰۰۰	۲۱/۹۳۸	۳
تأمین تسهیلات و کمک‌های مالی ویژه برای تحقیق و توسعه در زمینه کارآفرینی کشاورزی شهری و پیراشهری	۱/۱۴۲۲۸	۰/۰۰۰	۱۸/۹۱۷	۱/۱۴۲۲۸	۰/۰۰۰	۱۸/۹۱۷	۳
تأمین تسهیلات و کمک‌های مالی ویژه برای کسب‌وکارهای کشاورزی ورشکسته، خسارت‌دیده از بلاهای طبیعی یا دچار مشکل برای رونق مجدد	۱/۰۹۹۳۴	۰/۰۰۰	۱۶/۲۲۴	۱/۰۹۹۳۴	۰/۰۰۰	۱۶/۲۲۴	۳
اعطای وام بدون نیاز به وثیقه و ضامن در جهت ارتقاء فعالیت‌های کارآفرینی کشاورزی شهری و پیراشهری	۱/۰۲۹۴۲	۰/۰۰۰	۱۶/۸۲۶	۱/۰۲۹۴۲	۰/۰۰۰	۱۶/۸۲۶	۳
اعطای وام‌های کم یا بدون بهره در جهت ارتقاء فعالیت‌های کارآفرینی کشاورزی شهری و پیراشهری	۱/۲۲۴۰۲	۰/۰۰۰	۱۷/۵۱۴	۱/۲۲۴۰۲	۰/۰۰۰	۱۷/۵۱۴	۳
شناسایی و معرفی فرصت‌های اقتصادی در زمینه کارآفرینی کشاورزی شهری و پیراشهری	۱/۱۷۳۴۶	۰/۰۰۰	۱۸/۲۶۸	۱/۱۷۳۴۶	۰/۰۰۰	۱۸/۲۶۸	۳

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های میدانی، ۱۴۰۰

همان‌طور که در جدول شماره ۱۰ مشاهده می‌شود، در عامل توسعه نوآوری، روش‌ها و فناوری‌های نوین در کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه اکثر شاخص‌های این عامل در بین خبرگان و بهره‌برداران دارای سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است ($P < 0/05$) بنابراین این عامل در بین خبرگان و بهره‌برداران معنی‌دار بوده و بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه تأثیرگذار است؛ همچنین دقت در میانگین دو گروه هم نشان می‌دهد که در اکثر شاخص‌ها از منظر خبرگان و بهره‌برداران میانگین به‌دست‌آمده بیشتر از میانگین نظری هستند که نشان از تأثیرگذاری بیش از حد متوسط این عامل بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه دارد.

بر اساس جدول شماره ۹، در عامل توسعه زیرساخت‌های کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه اکثر شاخص‌های این عامل در بین خبرگان و بهره‌برداران دارای سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است ($P < 0/05$) بنابراین این عامل در بین خبرگان و بهره‌برداران معنی‌دار بوده و بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه تأثیرگذار است؛ همچنین دقت در میانگین دو گروه هم نشان می‌دهد که در اکثر شاخص‌ها از منظر خبرگان و بهره‌برداران میانگین به‌دست‌آمده بیشتر از میانگین نظری هستند که نشان از تأثیرگذاری بیش از حد متوسط این عامل بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه دارد.

جدول ۹. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای در مورد عامل توسعه زیرساخت‌های کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه به تفکیک خبرگان و بهره‌برداران.

گویه/شاخص	میانگین نظری	میانگین به‌دست‌آمده	خبرگان		بهره‌برداران	
			سطح معنی‌داری (sig)	مقدار t	سطح معنی‌داری (sig)	مقدار t
ایجاد زیرساخت‌های توسعه خدمات مالی و بانکی جهت اجرای طرح‌های کارآفرینی کشاورزی	۳	۳/۴۱۱۸	۰/۰۰۰	۱/۰۱۸۵۴	۰/۰۰۰	۱/۰۲۳۸۱
توسعه زیرساخت‌های تولید (آبیاری، تسطیح، زهکشی)	۳	۳/۰۵۸۸	۰/۰۰۰	۰/۹۵۱۵۹	۰/۰۰۰	۱/۰۳۱۶۲
توسعه زیرساخت‌های لجستیک (پشتیبانی)	۳	۳/۷۳۵۳	۰/۰۰۰	۰/۹۶۳۲۳	۰/۰۰۰	۱/۰۹۵۴۳
توسعه زیرساخت‌های ارتباطی (راه، جاده، فرودگاه و ...)	۳	۳/۸۵۲۹	۰/۰۰۰	۱/۰۱۸۹۸	۰/۰۰۰	۱/۰۵۶۴۸
توسعه زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات	۳	۳/۱۷۶۵	۰/۰۰۰	۰/۹۹۹۱۱	۰/۰۰۰	۰/۹۵۶۹۱
توسعه زیرساخت‌های نوآوری (آزمایشگاه، مزارع تحقیقاتی، سازمان‌های استاندارد و ...)	۳	۳/۲۰۵۹	۰/۰۰۰	۱/۰۳۸۰۵	۰/۰۰۰	۰/۹۱۲۳۸
توسعه و تأمین زیرساخت‌های پایه (آب، برق و گاز) جهت اجرای طرح‌های کارآفرینانه کشاورزی	۳	۳/۵۰۰۰	۰/۰۰۰	۱/۰۷۸۲	۰/۰۰۰	۱/۰۳۴۵۸

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های میدانی، ۱۴۰۰

جدول ۱۰. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای در مورد عامل توسعه نوآوری، روش‌ها و فناوری‌های نوین در کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه به تفکیک خبرگان و بهره‌برداران.

گویه/شاخص	میانگین نظری	میانگین به‌دست‌آمده	خبرگان		بهره‌برداران	
			سطح معنی‌داری (sig)	مقدار t	سطح معنی‌داری (sig)	مقدار t
توسعه و به‌کارگیری روش‌ها و فناوری‌های جدید کشت محصولات کشاورزی شهری و پیراشهری	۳	۳/۷۳۵۳	۰/۰۰۰	۱/۰۵۳۳۹	۰/۰۰۰	۰/۸۷۵۶۶
توسعه و به‌کارگیری روش‌ها و فناوری‌های جدید آبیاری محصولات در کشاورزی شهری و پیراشهری	۳	۳/۸۲۳۵	۰/۰۰۰	۹۳۶۴۷	۰/۰۰۰	۰/۷۸۱۳۷
توسعه و به‌کارگیری روش‌ها و فناوری‌های جدید داشت محصولات کشاورزی	۳	۳/۵۵۸۸	۰/۰۰۰	۱/۰۲۰۷۳	۰/۰۰۰	۰/۹۸۱۵۵
توسعه و به‌کارگیری روش‌ها و فناوری‌های جدید برداشت محصولات کشاورزی	۳	۳/۱۷۶۵	۰/۰۰۰	۱/۰۲۸۹۹	۰/۰۰۰	۰/۹۱۵۵۰
توسعه باغ و فضاهای کشاورزی با معماری جدید جهت جذب گردشگر	۳	۳/۱۴۷۱	۰/۰۰۰	۱/۰۴۶۰	۰/۰۰۰	۰/۸۴۵۲۱
توسعه صنایع کوچک و متوسط برای ساخت و تولید فناوری‌های مرتبط با کشاورزی	۳	۳/۹۱۱۸	۰/۰۰۰	۱/۰۵۵۰۸	۰/۰۰۰	۱/۰۴۵۶۱
توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی متناسب با محصولات کشاورزی شهری و پیراشهری منطقه	۳	۳/۷۹۴۱	۰/۰۰۰	۱/۰۰۸۴۳	۰/۰۰۰	۱/۰۷۵۲۱
توسعه شیوه‌ها و فناوری‌های نوین برای بازاریابی محصولات کشاورزی شهری و پیراشهری منطقه	۳	۳/۷۶۴۷	۰/۰۰۰	۱/۲۸۰۶۰	۰/۰۰۰	۱/۰۲۳۴۷
شناسایی و توسعه کشت محصولات جدید متناسب با شرایط منطقه	۳	۳/۷۰۵۹	۰/۰۰۰	۱/۲۶۸۰۱	۰/۰۰۰	۰/۹۵۳۱۶

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های میدانی، ۱۴۰۰

با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه تأثیرگذار است؛ همچنین دقت در میانگین دو گروه هم نشان می‌دهد که در اکثر شاخص‌ها از منظر خبرگان و بهره‌برداران میانگین به دست آمده بیشتر از میانگین نظری هستند که نشان از تأثیرگذاری بیش از حد متوسط این عامل بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه دارد.

بر اساس جدول شماره ۱۳ در عامل توسعه نهادی در راستای کارآفرینی کشاورزی شهری و پیراشهری اکثر شاخص‌های این عامل در بین خبرگان و بهره‌برداران دارای سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است ($P < 0/05$) بنابراین این عامل در بین خبرگان و بهره‌برداران معنی‌دار بوده و بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه تأثیرگذار است؛ همچنین دقت در میانگین دو گروه هم نشان می‌دهد که در اکثر شاخص‌ها از منظر خبرگان و بهره‌برداران میانگین به دست آمده بیشتر از میانگین نظری هستند که نشان از تأثیرگذاری بیش از حد متوسط این عامل بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه دارد.

همان‌طور که در جدول شماره ۱۱ مشاهده می‌گردد در عامل توانمندسازی و مشارکت بهره‌برداران کشاورزان شهری و پیراشهری اکثر شاخص‌های این عامل در بین خبرگان و بهره‌برداران دارای سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است ($P < 0/05$) بنابراین این عامل در بین خبرگان و بهره‌برداران معنی‌دار بوده و بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه تأثیرگذار است؛ همچنین دقت در میانگین دو گروه هم نشان می‌دهد که در اکثر شاخص‌ها از منظر خبرگان و بهره‌برداران میانگین به دست آمده بیشتر از میانگین نظری هستند که نشان از تأثیرگذاری بیش از حد متوسط این عامل بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه دارد.

همان‌طور که در جدول شماره ۱۲ مشاهده می‌گردد در عامل توسعه فرهنگ و روحیه کارآفرینی کشاورزی در منطقه و بهره‌برداران محلی اکثر شاخص‌های این عامل در بین خبرگان و بهره‌برداران دارای سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است ($P < 0/05$) بنابراین این عامل در بین خبرگان و بهره‌برداران معنی‌دار بوده و بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری

جدول ۱۱. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای در مورد عامل توانمندسازی و مشارکت بهره‌برداران کشاورزان شهری و پیراشهری در منطقه مورد مطالعه به تفکیک خبرگان و بهره‌برداران.

گویه/شاخص	خبرگان			بهره‌برداران		
	میانگین نظری	میانگین به‌دست‌آمده	انحراف معیار	سطح معنی‌داری (Sig.)	مقدار t	میانگین به‌دست‌آمده
افزایش دانش و آگاهی ساکنین محلی در زمینه کارآفرینی کشاورزی شهری و پیراشهری	۳	۳/۲۹۴۱	۰/۸۳۵۹۱	۰/۰۰۰	۲۲/۹۷۸	۲/۷۳۳۵
توسعه آموزش‌های تخصصی برای ارتقا دانش و مهارت کشاورزی شهری و پیراشهری	۳	۳/۴۱۱۸	۰/۹۵۷۱۹	۰/۰۰۰	۲۰/۷۸۳	۳/۳۷۸۲
توسعه آموزش‌های تخصصی برای ارتقا دانش و مهارت در زمینه کارآفرینی کشاورزی	۳	۳/۳۳۵۳	۰/۹۹۴۱۹	۰/۰۰۰	۲۱/۹۰۸	۳/۹۴۴۲
استفاده از ظرفیت‌ها و توانایی‌های فارغ‌التحصیلان کشاورزی	۳	۳/۶۴۷۱	۱/۰۶۹۷۶	۰/۰۰۰	۱۹/۸۷۹	۳/۸۹۳۴
توانمندسازی زنان محلی در زمینه کارآفرینی کشاورزی	۳	۳/۱۴۷۱	۱/۰۷۶۸۲	۰/۰۰۰	۱۷/۰۴۱	۲/۹۶۴۵
افزایش مشارکت جامعه محلی در تصمیم‌گیری و اقدامات مرتبط با توسعه کشاورزی	۳	۳/۰۰۰۰	۰/۹۲۱۱۳	۰/۰۰۰	۱۸/۹۹۱	۳/۵۷۸۷
افزایش تعاون و همکاری در بین کشاورزان مرتبط با توسعه کشاورزی شهری و پیراشهری	۳	۳/۴۱۱۸	۱/۰۱۸۵۴	۰/۰۰۰	۱۹/۵۳۲	۳/۰۷۳۶
شناخت نقاط قوت و نارسایی‌های جامعه محلی در زمینه کارآفرینی کشاورزی	۳	۳/۲۰۵۹	۰/۹۱۳۸۵	۰/۰۰۰	۲۰/۴۵۶	۲/۸۲۲۳
افزایش دانش و آگاهی ساکنین محلی در زمینه کارآفرینی کشاورزی شهری و پیراشهری	۳	۳/۱۱۷۶	۱/۰۲۷۶۲	۰/۰۰۰	۱۷/۵۲۰	۳/۳۲۷۴

جدول ۱۲. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای در مورد عامل توسعه فرهنگ و روحیه کارآفرینی کشاورزی در منطقه و بهره‌برداران محلی در منطقه مورد مطالعه به تفکیک خبرگان و بهره‌برداران.

گویه/شاخص	میانگین نظری	خبرگان			بهره‌برداران			
		میانگین به‌دست‌آمده	انحراف معیار	سطح معنی‌داری (Sig)	مقدار t	میانگین به‌دست‌آمده	انحراف معیار	سطح معنی‌داری (Sig)
افزایش روحیه ریسک‌پذیری در بین بهره‌برداران محلی	۳	۳/۰۲۹۴	۰/۹۳۶۶	۰/۰۰۰	۱۸/۸۵۳	۳/۴۴۱۶	۱/۲۳۲۶۷	۰/۰۰۰
ارتقا منزلت اجتماعی و جایگاه کشاورزان و کارآفرینان این حوزه در سطح جامعه	۳	۳/۰۰۰۰	۰/۹۲۱۱۳	۰/۰۰۰	۱۸/۹۹۱	۲/۹۸۱۲۲	۱/۰۳۹۷۶	۰/۰۰۰
ارتقا انگیزه جامعه محلی برای توسعه کشاورزی شهری و پیراشهری	۳	۳/۱۱۷۶	۰/۹۱۳۳۶	۰/۰۰۰	۱۹/۹۰۳	۹۵۴۳/۳	۱/۰۴۷۴۵	۰/۰۰۰
افزایش فعالیت رسانه‌های جمعی (رادیو، تلویزیون، مطبوعات، شبکه‌های مجازی ...) در زمینه کارآفرینی و کشاورزی	۳	۳/۲۶۴۷	۱/۰۵۳۳۹	۰/۰۰۰	۱۸/۰۷۲	۳/۱۴۹۷	۱/۱۲۸۱۳	۰/۰۰۰
افزایش سطح خودباوری و اعتمادبه‌نفس در بین بهره‌برداران محلی	۳	۳/۲۶۴۷	۱/۰۸۱۷۷	۰/۰۰۰	۱۷/۵۹۷	۲/۹۵۶۹	۱/۳۲۱۴۵	۰/۰۰۰

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های میدانی، ۱۴۰۰

جدول ۱۳. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای در مورد عامل توسعه نهادی در راستای کارآفرینی کشاورزی شهری و پیراشهری در منطقه مورد مطالعه به تفکیک خبرگان و بهره‌برداران.

گویه/شاخص	میانگین نظری	خبرگان			بهره‌برداران			
		میانگین به‌دست‌آمده	انحراف معیار	سطح معنی‌داری (Sig)	مقدار t	میانگین به‌دست‌آمده	انحراف معیار	سطح معنی‌داری (Sig)
تشکیل تعاونی‌های تولیدی کارآفرینانه در حوزه کشاورزی شهری و پیراشهری	۳	۳/۵۲۹۴	۱/۱۳۴۴۵	۰/۰۰۰	۱۸/۱۴۱	۲/۸۷۸۲	۱/۳۰۳۸۹	۰/۰۰۰
تسهیل و کاهش قوانین و مقررات کارآفرینی در حوزه کشاورزی شهری و پیراشهری	۳	۳/۵۲۹۴	۱/۲۱۱۹۴	۰/۰۰۰	۱۶/۹۸۱	۳/۱۰۹۱	۱/۰۷۷۵۴	۰/۰۰۰
اصلاح قوانین و مقررات مالیات و عوارض مربوط به طرح‌های کارآفرینانه کشاورزی	۳	۳/۱۷۶۵	۱/۳۵۸۹۳	۰/۰۰۰	۱۳/۶۳۰	۲/۹۰۳۶	۱/۰۹۱۶۵	۰/۰۰۰
حمایت سازمان‌ها و ادارات دولتی از طرح‌های خلاقانه در حوزه کشاورزی شهری و پیراشهری	۳	۳/۷۶۴۷	۱/۱۰۲۵۸	۰/۰۰۰	۱۹/۹۰۹	۳/۱۴۲۱	۱/۴۱۲۴۵	۰/۰۰۰
حمایت بخش خصوصی از طرح‌های خلاقانه در حوزه کشاورزی شهری و پیراشهری	۳	۳/۷۹۴۱	۱/۰۹۴۸۸	۰/۰۰۰	۲۰/۲۰۶	۲/۹۱۶۲	۱/۰۷۹۸۱	۰/۰۰۰
تغییر سیاست‌های دولتی در زمینه کارآفرینی	۳	۳/۳۸۲۴	۱/۰۷۳۵۰	۰/۰۰۰	۱۸/۳۷۲	۳/۱۸۰۲	۱/۱۱۶۸۴	۰/۰۰۰
توسعه نهادها و مؤسسات کارآفرینانه تخصصی در حوزه کشاورزی	۳	۳/۵۰۰۰	۱/۰۵۱۶۹	۰/۰۰۰	۱۹/۴۰۵	۳/۹۱۱۲	۹۸۸۳۴/	۰/۰۰۰

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های میدانی، ۱۴۰۰

با توجه به جدول شماره ۱۴، نتایج نهایی مربوط به عوامل مؤثر بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه به تفکیک خبرگان و بهره‌برداران به شرح ذیل است:

تمامی این عوامل در بین خبرگان و بهره‌برداران دارای سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است ($P < 0/05$) بنابراین تمامی این عوامل در بین خبرگان و بهره‌برداران معنی‌دار بوده و بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه تأثیرگذار است؛ همچنین دقت در میانگین دو گروه هم نشان می‌دهد که در تمامی این عوامل از منظر خبرگان و بهره‌برداران میانگین به‌دست‌آمده بیشتر از میانگین نظری هستند که نشان از تأثیرگذاری بیش از حد متوسط این عوامل بر

توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

روند رو به رشد جمعیت در شهرها و پیراشهر آن‌ها و نیاز ضروری به مباحث تأمین غذا و امنیت غذایی در این مناطق امر توسعه پایدار کشاورزی در مناطق شهری و پیراشهری را مطرح می‌کند با توجه به اینکه هر توسعه‌ای اساساً نیازمند یک سری عوامل است توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری نیز به وسیله یکسری عوامل تأثیرگذار صورت می‌گیرد که این عوامل باید بر اساس یک رویکرد نوین صورت پذیرد تا بتواند توسعه پایدار را به همراه داشته باشد که این رویکرد، کارآفرینانه است.

جدول ۱۴. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای در مورد عوامل مؤثر بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه به تفکیک خبرگان و بهره‌برداران.

عامل	تعداد گویه	میانگین نظری	خبرگان			بهره‌برداران				
			میانگین به‌دست‌آمده	انحراف معیار	سطح معنی‌داری (t)	مقدار t	میانگین به‌دست‌آمده	انحراف معیار	سطح معنی‌داری (t)	
فراهم کردن زمینه‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری در کشاورزی شهری و پیراشهری	۱۱	۳۳	۳۷/۲۶۴۷	۸/۱۶۶۱۱	۰,۰۰۰	۲۶/۶۰۹	۳۶/۳۰۴۶	۸/۲۴۰۸۸	۰,۰۰۰	۸۷/۴۴۵
توسعه زیرساخت‌های کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه	۷	۲۱	۲۳/۹۴۱۲	۵/۱۸۷۰۵	۰,۰۰۰	۲۶/۹۱۳	۲۲/۷۷۹۲	۵/۰۱۳۹۲	۰,۰۰۰	۹۰/۱۸۰
توسعه نوآوری، روش‌ها و فناوری‌های نوین در کشاورزی شهری و پیراشهری	۹	۲۷	۳۲/۶۱۷۶	۷/۸۳۹۳۵	۰,۰۰۰	۲۴/۲۶۱	۳۱/۷۲۰۸	۶/۰۹۴۱۱	۰,۰۰۰	۱۰۳/۳۲۰
توانمندسازی و مشارکت بهره‌برداران کشاورزان شهری و پیراشهری	۹	۲۷	۲۹/۹۷۰۶	۶/۲۲۰۶۲	۰,۰۰۰	۲۸/۰۹۳	۲۹/۷۱۵۷	۵/۲۷۹۰۲	۰,۰۰۰	۱۱۱/۷۳۳
توسعه فرهنگ و روحیه کارآفرینی کشاورزی در منطقه و بهره‌برداران محلی	۵	۱۵	۱۵/۶۷۶۵	۳/۹۵۹۸۰	۰,۰۰۰	۲۳/۰۸۴	۱۵/۴۸۴۸	۴/۲۵۲۹۵	۰,۰۰۰	۷۲/۲۷۱
توسعه نهادی در راستای کارآفرینی کشاورزی شهری و پیراشهری	۷	۲۱	۲۴/۶۷۶۵	۵/۶۲۸۵۰	۰,۰۰۰	۲۵/۵۶۴	۲۲/۰۴۰۶	۴/۷۶۳۹۸	۰,۰۰۰	۹۱/۸۳۴

منبع: یافته‌های میدانی، ۱۴۰۰

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

کشاورزان شهری و پیراشهری به ترتیب بیشترین تأثیرگذاری و عامل توسعه نهادی و توسعه فرهنگ و روحیه کارآفرینی دارای تأثیرگذاری کمتری نسبت به عوامل دیگر هستند. در نهایت با در نظر گرفتن وضعیت موجود کشاورزی شهری و پیراشهری در منطقه مورد مطالعه و نتایج به دست آمده از این پژوهش، به کارگیری روش‌های نوین، توسعه نوآوری و فناوری‌های نو، خلق ایده‌های نو و به کارگیری روش‌های کارآفرینانه در توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری در منطقه مورد مطالعه مؤثر است.

تشکر و قدردانی

این مقاله مستخرج از رساله دکتری مسلم دری‌کوند با عنوان «کشاورزی شهری - پیراشهری و توسعه پایدار روستایی با رویکرد کارآفرینانه» است. برای تدوین این مقاله مراتب سپاس و قدردانی خود را از زحمات دلسوزانه اساتید ارجمندم سرکار خانم دکتر پگاه مرید سادات که از راهنمایی‌های ارزشمند ایشان بهره‌مند گشتم اعلام می‌دارم. همچنین از استاد مشاور این رساله دکتر محمدتقی رضویان کمال تشکر را دارم.

همان‌طور که از یافته‌های توصیفی تحقیق می‌توان مشاهده کرد که وضعیت موجود کشاورزی از نظر بهره‌برداران و خبرگان در منطقه مورد مطالعه بدین صورت است که نوع غالب کشاورزی در شهر باغات و در مناطق پیراشهری مزارع هستند که بیشتر اراضی موجود در منطقه به صورت قطعه‌قطعه و از سرمایه‌های شخصی برای کشاورزی در آن استفاده می‌شود. محصولات تولیدشده فاقد برند و بسته‌بندی خاصی بوده که به صورت خام به بازار عرضه و این بازار بیشتر بازار داخل استان است. انتخاب کشت بر اساس نیاز غذایی شهروندان نبوده و مزارع فاقد تجهیزات سیستم آبیاری پیشرفته و همچنین در آن‌ها از فناوری و سیستم‌های نوین در کشاورزی استفاده نمی‌گردد در ضمن صنایع تبدیلی متناسب با محصول تولیدشده در منطقه وجود ندارد. از مجموع پاسخگویان اکثریت با واژه کارآفرینی آشنا بوده ولی به جز تعداد اندکی از خبرگان مابقی در هیچ دوره کارآفرینی شرکت نکرده‌اند. بنابراین وضعیت موجود کشاورزی شهری و پیراشهری در بخش مرکزی شهرستان خرم‌آباد یک قالب سنتی دارد که از راندمان بالایی برخوردار نیست. برای بهبود این وضعیت نیاز به یکسری عوامل جهت توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری در منطقه مورد مطالعه وجود دارد که این عوامل در معرض قضاوت خبرگان و بهره‌برداران قرار گرفته و نتایج آن نشان می‌دهد که عوامل زیر در توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری در بخش مرکزی شهرستان خرم‌آباد مؤثر هستند:

۱- فراهم کردن زمینه‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری در کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه ۲- توسعه زیرساخت‌های کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه ۳- توسعه نوآوری، روش‌ها و فناوری‌های نوین در کشاورزی شهری و پیراشهری ۴- توانمندسازی و مشارکت بهره‌برداران کشاورزان شهری و پیراشهری ۵- توسعه فرهنگ و روحیه کارآفرینی کشاورزی در منطقه و بهره‌برداران محلی ۶- توسعه نهادی در راستای کارآفرینی کشاورزی شهری و پیراشهری.

تمامی این عوامل در بین خبرگان و بهره‌برداران دارای سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است ($P < 0/05$) بنابراین تمامی این عوامل در بین خبرگان و بهره‌برداران معنی‌دار بوده و بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه تأثیرگذار است؛ همچنین دقت در میانگین دو گروه هم نشان می‌دهد که در تمامی این عوامل از منظر خبرگان و بهره‌برداران، میانگین به دست آمده بیشتر از میانگین نظری هستند که نشان از تأثیرگذاری بیش از حد متوسط این عوامل بر توسعه پایدار کشاورزی شهری و پیراشهری با رویکرد کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه دارد.

از عوامل مؤثر ذکر شده با توجه به میزان تأثیرگذاری تعداد شاخص‌ها در هر یک از آن‌ها عامل توسعه نوآوری، روش‌ها و فناوری‌های نوین و عامل توانمندسازی و مشارکت بهره‌برداران

References

- Alison, M. (1990). *Entrepreneurship: An International Perspective*, Oxford: Linacre House
- Bahkish, M. (2001). *Iran's economy in the context of globalization (Persian)*. Tehran, Nay Publication.
- Emani, S., & Hashmi, S. (2009). The role of entrepreneurship in the sustainable development of tourism (Persian). *Journal of Labor and Society*, 106, 95-106.
- Hamidi, K. (2016). *Designing a model for promoting urban agriculture Case study: Zanjan city(Persian)*. University of Zanjan, Master Thesis, Faculty of Agriculture.
- Heaton, J. (2005). *Developing Entrepreneurs: An Examination of Systematic Approaches to Entrepreneurial Development for Rural Areas*, Illinois Institute for Rural Affairs, Rural Research Report.
- Haydari Sarban, V. (2012). Factors affecting the strengthening of farmers' entrepreneurship in rural areas: A case study of Meshkinshahr city(Persian). *Iranian Journal of Geographical Association*, 10(35).
- Khorambakht, M. (2017). *Determining Entrepreneurship Development Strategies in Piranshahr Villages Case Study: Villages Around Lar (Persian)*. *Journal of Village and Development*, 2(2).
- Mirtoraby, M., Rezvanfar, A., Movahed, H., & Hosseiny, M. (2015). *Promoting and developing urban agriculture(Persian)*. Tehran: University Jihad Publications.
- Movahedi, R., & Yaghoubi-Farani, A. (2012). *An Introduction to rural entrepreneurship*, Bu Ali Univ. Press, pp.89-93.
- Murray, M. (2010). *Participatory rural planning: exploring evidence from Ireland*, Ashgate Publication.
- Poulsen, M., McNab, P., Clayton, M., & Neff, R. (2015). A systematic review of urban agriculture and food security impacts in low-income countries. *Food Policy*, vol.55,pp. 131-146.
- Rahmani Koshki, M., Chizari, M., & Abasi, A. (2015). Investigating the entrepreneurial abilities of students of agricultural applied science education centers and the factors affecting it, case study: Fars province(Persian). *Iranian Journal of Agricultural Extension and Education*, 9(1), 1-18.
- Saidi, A. (2011). *Rural-urban relations in Iran(Persian)*. Tehran: Published by Mehr Minoo,1.
- Saidi, A. (2011). *Structural-functional scanning, a systematic approach in spatial-spatial studies(Persian)*. *Journal of Iranian Geographical Association*, 9(23), 7-16.
- Sorabiyani, A., & Fayzi, M. (2013). *Sustainable city from the perspective of urban agriculture(Persian)*. *Knowledge Monthly*, 215.
- Statistical Center of Iran. (2016). *General Census of Population and Housing(Persian)*. Tehran: Iran Statistics Center Publications.
- United Nations. (2018). *World urbanization prospects*, New York: United Nations.
- Walker, S. (2016). Urban agriculture and the sustainability fix in Vancouver and Detroit, *Urban Geography*, vol.37,NO.2,PP. 163-182.
- Ziary, K. (1999). *Planning new cities(Persian)*. Tehran, Samt Publications,1.